

EEN LINKS ALTERNATIEF

Nu de strategie van de progressieve partijen in het brandpunt van de belangstelling staat, wil ik mijn discussiebijdrage leveren. In stellingen, omdat daarmee in de beperkte ruimte meer gezegd kan worden, het risico dragend nog ongenueanceerder over te komen dan toch al van me gevonden wordt.

1. De progressieve partijen, die proberen geleidelijke structurele maatschappelijke veranderingen door te voeren door deel te nemen aan het parlementair systeem, schieten tekort in het theoretisch onderbouwen van dit handelen.

2. Van het grootste belang is het ons te verdiepen in de functie die de staat, en daarbinnen de vertegenwoordigende democratie, heeft binnen de in principe nog steeds kapitalistische maatschappij.

3. Daarin hebben economische krachten nog steeds een grote, eigen en niet onder controle staande macht. De staat heeft, heel grof aangeduid, ten opzichte van de economische verhoudingen een regulerende functie. Zijn bemoeienis heeft in de praktijk een systeembevestigend, status-kwo handhavend effect.

4. Deelname aan het parlementair systeem en het streven naar regeringsmacht heeft zin, omdat:

a. de staat een eigen autonome invloed heeft op de economische verhoudingen. Een invloed die groeiende is door het proces van „vermaatschappelijking”, waarmee het staatsingrijpen in de produktieverhoudingen toeneemt.

b. de staat ook een eigen invloed heeft op alle andere maatschappelijke terreinen, waar zijn invloed ook groeiende is.

c. in de formele konstitutie de principiële gelijkheid van alle burgers is vastgelegd. Prakties komt daar weinig van terecht. Die diskrepantie tussen liberale ideologie en feitelijke situatie geeft wel impulsen tot bewustwording. Daarnaast legitimeert de formele wet (als beroepsgrond) de strijd voor echte gelijkheid van de mensen.

d. formeel het parlement de macht heeft. Ook dat dekt de werkelijkheid niet. Parlementair werk en met name de wetgeving loopt per definitie achter op de maatschappelijke ontwikkelingen. De werkelijke veranderingen zullen afgedwongen moeten worden door de burgers, wanneer zij opkomen voor hun rechten. Hier achteraan hinkend is het parlement en de wetgeving onmisbaar omdat daarmee zulke maatschappelijke ontwikkelingen een wettelijk kader kunnen krijgen; er controle kan worden uitgeoefend op de uitvoering ervan; er

voorwaarden gekreëerd kunnen worden voor verdere verandering (OR-wet, subsidie actiegroepen).

De verschuiving van macht van de wetgevende macht (parlement) naar de uitvoerende macht (regering) geeft aan regeringsdeelname een specifiek belang.

5. Het gaat er om te proberen deze mogelijkheden tot verandering te gebruiken. Daarvoor is een linkse meerderheid noodzakelijk, én moet die meerderheid ook **echt bereid** zijn tot een structureel veranderend beleid.

6. Deelname aan de macht is niet zonder risico's, met name vanwege het gevaar dat je in én meegroeit in het systeem en de erin geldende spelregels. Zo kunnen de uitgangspunten en doelstellingen uit het gezichtsveld raken. Daarom moeten voorwaarden gesteld worden, en moet het prakties handelen regelmatig krities getoetst worden aan de doelstellingen.

Kabinet-Den Uyl

7. Deelname van progressieven aan een breder koalitiëkabinet hoeft niet bij voorbaat uitgesloten te worden. Er zijn situaties denkbaar waarin het als overgangssituatie wenselijk is (Italië). Het kan echter nooit meer zijn dan een overgangssituatie, terwijl het tegelijkertijd remmend kan werken op de ontwikkeling naar een linkse meerderheid.

8. De totstandkoming van het kabinet-Den Uyl was een „historische vergissing”

● omdat het rechts Nederland uit zijn problemen hielp. De verdeelde rechtse koalitie had moeten doorregeren, nieuwe polariserende verkiezingen waren dan snel gevolgd, met redelijke kans op een meerderheid van totaal links

● omdat het in strijd was met de in de verkiezingen gepropageerde strategie

● omdat de drie progressieve partijen, de linkse beweging in het algemeen, er nog niet aan toe waren; de eigen radikalisering was nog niet ver genoeg.

9. Het laatste is het belangrijkste, en ook een reden voor de konfessio-

nelen om aan deze koalitie deel te nemen. Zij hoopten een verdere radikalisering in met name de PvdA tegen te gaan. In die opzet zijn ze geslaagd.

10. De keuze waar de progressieven voor stonden was niet makkelijk. Want rechts laten doorregeren betekent, dat het over de ruggen van de „zwakkeren in de samenleving” gaat. En met afzijdig blijven behoudt je wel je eigen zuiverheid maar boek je weinig tastbare resultaten, en dat is toch je eerste verantwoordelijkheid. Mijn stelling blijft toch dat juist de „zwakkeren” gediend waren bij een tijdelijke voortzetting van het rechtse beleid door een rechtse regering, wanneer dat het perspectief bood op fundamentele verandering door een linkse meerderheid.

11. Ook tijdens de rit zijn er historische fouten gemaakt.

Het beleid van het kabinet is steeds afgeschilderd en verdedigd als „links”. De mensen merken dat niet in hun dagelijks leven, waarmee je de „één-pot-nat”-reactie in de hand werkt.

Het kabinet heeft reeds in een koppelverkoop hervormingsdoelstellingen verbonden aan economische beheersmaatregelen. De laatste zijn er wel, de eerste niet gekomen. Door die koppeling heeft het kabinet de vakbeweging ook groot onrecht aangedaan. Je mag een vakbeweging, die in een soort van marktsituatie probeert de hoogste prijs te bedingen voor haar waar arbeidskracht, niet vragen loon in te leveren voor medezeggenschap. Zeker niet wanneer dat loonbeleid geen onderdeel is van een totaal inkomensbeleid.

12. Ter verdediging wordt gewezen op „restaurantieve krachten” in de maatschappij en in de PvdA zelf (Ien van den Heuvel), de economische problemen en de algemene verrechtsende tendens. Het is zo dat na de linkse winst in de jaren zestig rechts zou proberen terrein te heroveren. De kans daarop krijgt zij pas wanneer links het verworven gebied niet verdedigt, door bij voorbaat uit angst naar het midden te gaan neigen, Ien! Er is een economische recessie, maar daarop hoeft niet gereageerd te worden zoals dit kabinet gedaan heeft. Juist in zo'n periode, waarin voor iedereen duidelijk is dat de overheid moet ingrijpen zijn er mogelijkheden voor een echt structureel beleid. Economische teruggang betekent dat gevoelens van maatschappelijke onzekerheid, met name veroorzaakt door de angst voor de eigen materiële positie, vergroot worden. Dan juist is een duidelijk alternatief van

links een vereiste, omdat anders die gevoelens zich in een politiek heel andere, en levensgevaarlijke, richting kunnen gaan uiten. De linkse partijen hebben een verantwoordelijkheid voor de economische problemen en de maatschappelijke weerslag ervan. Zij hadden wel een duidelijk links antwoord moeten geven. Daar zijn wij in gebreke gebleven.

13. Duidelijk moet toch ondertussen geworden zijn, dat een echt progressief beleid met konfessionele partijen onmogelijk is. Partijen die naar hun aard steeds zullen trachten onverzoenlijke krachten te harmoniseren. Met een KVP vooral, die er bovendien, en men leze er de geschriften van de oude Romme maar op na of beoordeelde het beleid van CDA-lijsttrekker Van Agt rond bijvoorbeeld abortus, uiteindelijk niet voor terugschrikt democratische verworvenheden op een zijspoor te zetten.

14. De ontwikkelingen in de maatschappij naar grotere maatschappelijke betrokkenheid en politieke participatie zijn door dit kabinet gelukkig niet afgestopt, hoogstens afgeremd. Voor de progressieve partijen de zware taak de verstoorde relatie met vakbeweging en het „aktie-groepen-wezen” te herstellen.

Het belang van de PPR

15. De PPR is een **beginselprogramma**partij, die haar politiek baseert op een permanente programontwikkeling, toegespitst op haar vier thema's. Daarmee geeft zij haar politieke visie en prioriteiten al aan.

16. De PPR neemt een sleutelpositie in bij de mogelijkheden te komen tot linkse samenwerking. Zij onderhoudt relaties met PvdA en PSP. Bij de meest recente koerswijziging van de CPN werd heel nadrukkelijk verwezen naar de herhaalde discussie-oproepen vanuit de PPR.

17. De relatie PvdA-PPR. In die verhouding wordt de PPR een waakhondfunctie toegedicht, en zou zij de linkse tendensen in de PvdA

versterken. Aan de andere kant legitimeert zij door voortgezette samenwerking de progressiviteit van de PvdA. Beide partijen verkeren in de spanning dat zij enerzijds elkaar nodig hebben, anderzijds dat samenwerking de eigen politieke doelstellingen en uitgangspunten in gevaar kan brengen. In alle onderhandelingen over het regeerakkoord zat dan ook een onderhuidse, dubbele strategie: wie krijgt de Zwarte Piet als het tot een breuk mocht komen.

bereidheid tonen zo'n kabinet actief of passief te steunen.

24. Vanuit deze „ongebonden” situatie en verder afhankelijk van het beleid van zo'n kabinet is de mogelijkheid het grootst dat links verder naar elkaar toegroeit.

25. De strategie past binnen de formuleringen van het regeerakkoord, hoewel een vergelijking van de voorkeuren voor mogelijke kabinetssamenstellingen leert dat de medewerking van de PvdA niet vanzelfsprekend is.

PPR:	PvdA:	Regeerakkoord:
1) meerderheidskabinet PvdA-PPR	1) meerderheidskabinet PvdA-PPR	1) voorkeur voor kabinet van uitsluitend progressieven, gesteund door een meerderheid in het parlement
2) PvdA-PPR-kabinet, steunend op linkse meerderheid	2) voortzetting Kabinet Den Uyl onder voorwaarden	2) koalitieskabinet, afhankelijk van de vervulling aantal voorwaarden
3) PvdA-PPR-minderheid, gedoogd door (linkse) meerderheid	3) links minderheidskabinet 4) oppositie	3) bereid tot vorming minderheidskabinet, dat wordt gedoogd (= „niet onmiddellijk door een meerderheid naar huis wordt gestuurd”)
4) PvdA-PPR-CDA-koalitie, onder harde voorwaarden		4) oppositie
5) oppositie		

De strategie, een linkse meerderheid

18. Politieke hoofddoelstelling van de PPR is het bereiken van een linkse meerderheid, maar dan wel een meerderheid in verscheidenheid.

19. De enige strategie die mijns inziens in de huidige situatie daarop aansluit is te trachten in de komende maanden te komen tot een gezamenlijke oproep van alle linkse partijen aan de kiezers met als inhoud: „Stem!, Stem Links”.

20. Alle linkse partijen (D'66, PvdA, PPR, PSP, CPN, SP) hebben er belang bij dat het opkomstpercentage hoog is.

21. Binnen dit skala van linkse partijen is er voor de kiezer nog keuze genoeg om een oordeel te geven over het kabinetsbeleid.

22. Daarmee komt tegenover het CDA-élan het perspectief van de kans op een linkse meerderheid te staan.

23. PvdA en PPR moeten op basis van het regeerakkoord de bereidheid hebben een regering te vormen, de andere partijen moeten de

26. De mogelijkheid van een meerderheidskabinet PvdA-PPR werd terecht door de PvdA als onhaalbaar van tafel geveegd, waarmee prakties de voortzetting van het huidige kabinet en haar beleid de eerste prioriteit voor de PvdA werd. Grote groepen in de PvdA toppen gaan zelfs zover dat zij voorwaarden, die dat wel eens onmogelijk zouden kunnen maken, ook nog willen schrappen.

27. De PPR moet dan op haar eigen lijn blijven en dat duidelijk maken. Deelname aan een volgend kabinet moet voor ons uitzicht bieden op:

1. een progressiever beleid dan dat van het huidige kabinet

2. het niet verminderen van de kans op een linkse meerderheid in de toekomst.

28. Mijn invulling is nu bekend, de kongressen van november en januari zullen zich er over moeten uitspreken.

Den Haag, 20 oktober 1976